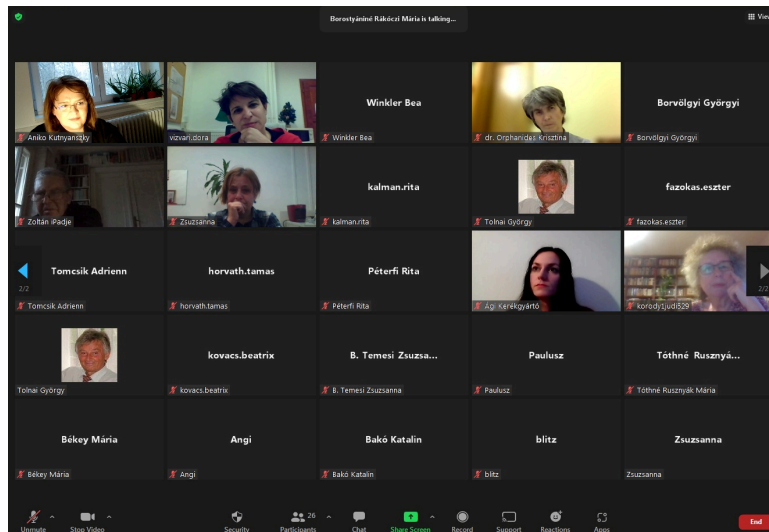

A szakbibliográfiákkal foglalkozott az MKE Műszaki Könyvtáros Szekció 33. műhelybeszélgetése

A vállalati könyvtárosok 33. műhelybeszélgetését nagy érdeklődés mellett, 2021. december 15-én - az utóbbi alkalmakkor már megszokott módon - online rendezték. A résztvevők között többféle könyvtártípus képviseltette magát, ami megjelent a könyvtáraik gyakorlatát részletesen bemutató előadók között is.

A szakbibliográfiák készítéséről az EMMI-nek az országos szakkönyvtárak és múzeumok feladatait részletező 30/2014-es rendelete tesz említést. Előírja a szakkönyvtárak számára, hogy elvégezzék a beszerzett könyvtári dokumentumok tartalmi feltárását, szakbibliográfiai számbavételét és biztosítsák a leírások országos használatát.

Egy másik törvény, a 1997. évi CXL. melléklete felsorolja az országos szakkönyvtárakat, így elvileg 13 tudományterületen kell szakbibliográfiát vezetni. Tudható azonban, hogy nem mindig szakkönyvtár készíti a szakterület bibliográfiáját, és bizonyos tudományterületeken nem létezik már szakbibliográfia. Feltárható, hogy miért? Az adott tudományterület nem igényli? Nincsen magyar nyelvű szakirodalom, nincsen rá szakember, aki elkészítené és gondozná azt?

Másoknak is fontos és érdekes kérdések lehetnek ezek. Talán arra is választ kapunk, mit várhatunk a jövőtől. Vajon az algoritmusok, amelyek pásztázzák az adatbázisokat, fognak tudni mérlegelni a találatok között? Fognak tudni tárgyszavazni? Lesz még jelentősége a tárgyszavazásnak? Elveszik-e a munkánkat a robotok?

A Műhelybeszélgetés során az alábbi kérdéseket vizsgáltuk:

1. Mi a fő szakterület, mennyi magyar nyelvű szaklap jelenik meg az adott szakterületen?
2. Tartalmilag válogatnak-e a bibliográfiához: közlemény típus (könyv, cikk) vagy minőség szempontjából?
3. Határterületi lapokat, vagy szakterületen kívüli lapokban megjelenő közleményekkel foglalkoznak-e?
4. Hol jelenik meg a bibliográfia, milyen szoftverrel készül, van-e saját online felülete? Van-e ennek röviden megválaszolható oka?
5. Tárgyszavaznak-e? Van-e saját tárgyszórendszer?
6. Van-e adatcsere lehetőség, export funkció?
7. Hányan foglalkoznak a bibliográfiával, van-e köztük szakterületen képzett kolléga?
8. Van-e hivatalos együttműködésük más bibliográfiával, esetleg az MNB-vel?

9. Van-e egyetlen kiemelhető problémája, vagy erőssége a bibliográfiának? pl. hiányt pótol, nincs szakképzett ember, nagyon tág a szakterület, nagyon sok szaklap jelenik meg és ezért nélkülözhetetlen stb. (kifejthető)
10. Vannak-e távlati terveik a bibliográfia terén? (kifejthető)

Magyar Orvosi Bibliográfia (MOB)

Vizvári Dóra – [Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár](#)

The screenshot shows a Zoom meeting interface with several participants at the top. The main content is a presentation slide titled "Magyar Orvosi Bibliográfia - MOB" with the URL <https://mob.aeek.hu>. The slide contains a list of 10 questions:

1. Mi a fő szakterület, mennyi magyar nyelvű szaklap jelenik meg az adott szakterületen?
2. Tartalmilag válogatnak-e a bibliográfiához: közlemény típus (könyv, cikk) vagy minőség szempontjából?
3. Határterületi lapokat, vagy szakterületen kívüli lapokban megjelenő közleményekkel foglalkoznak-e?
4. Hol jelenik meg a bibliográfia, milyen szoftverrel készül, van-e saját online felülete? Van-e ennek röviden megválaszolható oka?
5. Tárgyszavaznak-e? Van-e saját tárgyszórendszer?
6. Van-e adatsere lehetőség, export funkció?
7. Hányan foglalkoznak a bibliográfiával, van-e köztük szakterületen képzett kolléga?
8. Van-e hivatalos együttműködésük más bibliográfiával, esetleg az MNB-vel?
9. Van-e egyetlen kiemelhető problémája, vagy erőssége a bibliográfiának? pl. hiányt pótol, nincs szakképzett ember, nagyon tág a szakterület, nagyon sok szaklap jelenik meg és ezért nélkülözhetetlen stb. (kifejthető)
10. Vannak-e távlati terveik a bibliográfia terén? (kifejthető)

The slide also features the text "Orvostudomány" in the bottom right corner.

A MOB fő szakterülete az orvostudomány, amely 1957 óta készül.

Ez valójában hatalmas szerteágazó, erősen specializálódó téma. A szakterületen kb. 100-120 kurrens folyóirat jelenik meg Magyarországon, ezekben a lapokban évente 10-15 ezer közlemény lát napvilágot, tehát van bőven mit feldolgozni.

Ugyanakkor a folyóiratok és azon belül a közlemények színvonala igen tág, a tudományosság mércéjét nehéz meghúzni, de megpróbálkoznak vele, tehát válogatnak a közlemények között, ugyanígy a közlemény-típus szerint is válogatás történik: a könyvek nem képezik részét a MOB-nak. A határterületileg egészen nagy felületen érintik az egészségtudományt és az egészségügyet. Az állatorvos tudomány, de akár a mezőgazdaság, a műszaki, jogi, gazdasági folyóiratokban is jelennek meg orvoslással kapcsolatos közlemények. Ezek kiesnek a MOB látóköréből, ahogy a határon túl megjelenő, de egyébként magyar nyelvű folyóiratok is, így sajnos nem tud teljes lenni.

A MOB egy saját adatbázisban épül, saját felületen kereshető, nem része az integrált könyvtári rendszerüknek (SZIKLA). A MOB megmaradt a folyóiratoknak, ahogy az OPAC a könyveknek. Viszont az online keresőben van exportálási lehetőség, RIS formátumban átemelhetőek az egyes rekordok az MTMT-be és ZOTERO-ba is.

A MOB mellett van tárgyszólista, azonban ma már nem zárt. A tárgyszavakra szükség van a szakmai specializálódás miatt, ugyanakkor komoly problémát is jelent a specializáció. A tárgyszórendszer összetettsége miatt nehéz feladat rendben tartani.

Jelenleg egyetlen kolléga készíti a MOB-ot, akinek nagy rutinja van, de sajnos egészségügyi végzettsége nincs. Ugyanakkor az orvostudomány szerencsés szakterület. A közlemények absztraktjai, gyakran már a közlemény címei is beazonosítható módon utalnak a tartalomra. Ezekben való keresés és indexelés már lehetséges a robotok számára is.

Hivatalosan nincs együttműködés más szakbibliográfiával, maximum egy meglehetősen régi írásbeli megegyezés, amely az OSZK-val kötött, és amely alapján a MOB a magyar nemzeti bibliográfia rendszerének része.

Tervek vannak a MOB megújítására. Részben ezekre informatikailag lenne nagy szükség. Ez a hátulütője annak, hogy a MOB nem az integrált könyvtári rendszeren belül készül. 2019 óta elkezdtek egy saját projektet, amely keretein belül adatot gyűjtenek a MOB mellé. A beceneve PubMob, a neten kereshető adatbázis, egyelőre béta-verzióban üzemel.

Ez kiegészíti a MOB-ot, amely a teljességre törekszik, azaz MINDEN cikk adatai rögzítésre kerülnek, viszont itt nincs tárgyszavazás. A PubMob-ban helyet kapnak a határterületi folyóiratokban megjelent közlemények is. ZOTERO-val készül az adatfeldolgozás, majd az exportálásra kerül egy egyszerű [kereső-felületre](#). Remélhetőleg egyszer majd összeköltöztet a MOB-bal.

Magyar Állatorvosi Bibliográfia (MÁOB)

Winkler Bea – [Állatorvostudományi Egyetem, Hutýra Ferenc Könyvtár, Levéltár és Múzeum](#)

Ötven éve létezik a MÁOB. Az állatorvostudománynak két magyar szakfolyóirata van összesen, az egyik angol, a másik magyar nyelvű. Ezekben ill. a magyar és külföldi szakfolyóiratokban a magyar állatorvosok által publikált magyar és idegennyelvű cikkeket dolgozzák fel. Teljességre törekednek, a bibliográfia építéséhez felhasználják előfizetett adatbázisaikat, építik a Matarkát a szakterületi folyóiratoknál, és MTMT-t is felhasználják forrásként, valamint a konferencia-füzeteket, határterületek dokumentumait is.

Bibliográfiájuk patrióta bibliográfia, azaz a publikáló magyar állatorvosokra fókuszálnak, az ő munkásságukat igyekeznek összegyűjteni, akár magyar, akár idegen nyelven publikálnak.

A bibliográfia évente 2000-2500 rekorddal gyarapszik. Jelenleg 1 fő (könyvtáros) rögzíti a könyvtári rendszerbe az adatokat. Ő nem rendelkezik állatorvos végzettséggel, de régóta készíti a bibliográfiát, ami miatt nagy rutinra tett szert, így jól ismeri mind a gyakoribb a szerzőket, mind a témakört. Komoly kihívás lesz az utódlása esetleges nyugdíjazás után.

Mivel a bibliográfia rekordjait az integrált könyvtári rendszer (Liberty) segítségével állítják elő, ezért a bibliográfiát az OPAC-ban lehet keresni. A Liberty lehetővé teszi az adatok exportálását, elsősorban RIS formátumban, így a Zotero fogadni tudja az adatokat.

Tárgyszavaznak, a szakterületükön érintett CAB teaurusz kifejezéseit használják szabad tárgyszavakkal kiegészítve. Az eredetileg az IKR-be került angol és magyar nyelvű teauruszt, majd tárgyszójegyzéket 2005 óta nem volt alkalmuk frissíteni, ezért egyre gyakoribbak a szabad tárgyszavak. Ugyanezt a tárgyszórendszert használják a a könyvtár saját állományának tartalmi feltárásához is.

Nincs együttműködésük másokkal ezen a szakterületen, de mivel ez az egyetlen nyilvános állatorvosi szakkönyvtár az országban, ezért bár nem országos szakkönyvtárról van szó, mégis felvállalták a bibliográfia készítés feladatát.

Gondnak érzik, hogy egyedileg építik és egymás mellett fejlesztik a különböző adatbázisokat, amely sok plusz feladatot jelent: MATARKA, MÁOB és MTMT - párhuzamosan, ezek között nincs lehetőségük automatikus összehasonlításra és átemelésre, külön-külön vannak az adatbázisokban az adatok.

Távlati tervük, hogy technológiailag megújuljanak. A jövőben szeretnék, ha a feldolgozásban meglévő párhuzamosságokat megszüntethetnék.

Folytatják a szakbibliográfia építést, nagyon fontos, mert egyedüli magyar intézményként képviselik a szakterületet. Nemcsak az egyetemi jelenlegi szakembereinek munkáját figyelik, azok munkáit is gyűjtik, akik már elhagyták az egyetemet vagy az országot.

Magyar Mezőgazdasági Bibliográfia

Horváth Tamás – [Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár](#)

1960-ban indult a Magyar Mezőgazdasági Bibliográfia. 1988-tól adatbázisban vannak a cikkek, amelyhez jelenleg a Qulto szoftvert használják. (Előtte Alephet használtak, idén tértek át Qultora.) Ezen belül van egy nézet a bibliográfia számára. A könyvtári katalógusból lehet leszűrni a magyar agrárcikkeket. 2021 végén több mint 200 ezer cikket tartalmaz a bibliográfia, amely évente 5000-6000 tétellel bővül. Adatcsere lehetőség, export funkció rendelkezésre áll. A Qultoban van export lehetőség, de ezt a funkciót jelenleg nem használják.

Magyar nyelvű szaklapokat, hetilapokat, akadémiai folyóiratokat figyelnek, kb. 100-105 lapot. 113 magyar nyelvű folyóiratot járatnak, nem csak a szakterületükre koncentrálnak.

Elsősorban cikkbibliográfiát építenek, így kb. 50 folyóiratot dolgoznak fel. Erősen válogatnak, amely során minőségű szűrőket is használnak pl. reklám közlemények nem kerülnek bele. Ajánló bibliográfiákat is készítenek felkérés alapján egy-egy tárgykörben, amelyek elérhetőek a honlapjukon. A napi használatot a honlapon keresztül tudják mérni, a bibliográfia használatot külön nem mérik.

Tárgyszavaznak, szabad tárgyszavazási rendszerrel rendelkeznek, nincs rögzített tárgyszórendszerük, időnként átnézik, az új fogalmakat és megbeszélnek.

A MNB-vel van együttműködésük, a mezőgazdasági bibliográfia az MNB cikkbibliográfiája, de nem emel át tőlük adatokat. Hiánypótló ez a szakterületi bibliográfia.

Jelenleg 2-3 kolléga foglalkozik a bibliográfiával, akik természettudományos végzettségűek, viszont nem állandó a bibliográfia mellett a személyi összetétel, így nem tud egységes maradni az adatfeldolgozás.

Jövőre vonatkozó tervük a bibliográfia további építésén túl, hogy a korábbi nyomtatott bibliográfiákat digitalizálják, amelyhez most készül a digitális múzeum felület. 1960-1990 között kiadott bibliográfiákat OCR-ezett változatban közzéteszik.

Magyar Jogi Adatbázis

Orphanides Krisztina – [Országgyűlési Könyvtár](#)

A [könyvtár honlapja](#) 2022. január 21-től megújult és új címen érhető el

Az OGYK országos jogi szakkönyvtár. A jogi szakirodalom szisztematikus feltárása az 1950-es évek első felében kezdődött az MTA Jogtudományi Intézetében. Az éves, később több évre vonatkozó bibliográfiákat (Állam- és jogtudományi bibliográfia) 1976-ig készítette az Intézet. Néhány éves szünet után, 1980-ban az OGYK folytatta a jogi bibliográfiák összeállítását. A bibliográfiák nyomtatott formában 1991-ig készültek. 1990-ben kezdődött az elektronikus adatbázis építése (magyar jogi adatbázis).

A feldolgozás szakterülete az állam- és jogtudomány, de a dokumentumokban gyakran szoros a kapcsolódás a történelem és politikatudomány területeivel, amelyek szintén a könyvtár fő gyűjtőköréi).

A jogi szakirodalom feltárását a teljességre törekvés jellemzi. Ez azt jelenti, hogy feldolgoznak minden magyar jogi vonatkozású művet, akár magyar nyelven, akár idegen nyelven jelent meg (jogi monográfiák, jogi tanulmánykötetek tanulmányai, nem jogi tanulmánykötetek jogi vonatkozású tanulmányai, jogi szakfolyóiratok tanulmányai, nem jogi szakfolyóiratok jogi vonatkozású tanulmányai).

A teljes periodika katalógusukból mintegy 60 jogi szakfolyóiratot dolgoznak fel, amelyek túlnyomórészt magyar nyelvűek. A jogi periodikákat „borítótól borítóig” dolgozzák fel, de előfordulnak kivételek. Nem dolgozzák fel a közlönyöket, értesítőket. Szintén nem tárják fel az évkönyveket, a bírósági határozatokat tartalmazó kiadványokat, kivéve, ha azok tanulmányt is tartalmaznak. 2008-tól a látókörükbe került online jogi szakfolyóiratokat is feltárják. Igyekeznek figyelemmel lenni a határon túli magyar vagy részben magyar nyelvű jogi szakfolyóiratokra is.

A teljességre törekvés miatt nem jellemző a minőségi szempontok szerinti válogatás. A feldolgozott jogi szakfolyóiratok túlnyomó többsége szerepel az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya által elfogadott folyóiratlistán (az A kategóriás folyóiratok mindegyikét feldolgozzák). A doktoranduszok, joghallgatók munkáit is feltárják.

2015-től az OGYK könyvtári katalógusába integrálták a magyar jogi adatbázist. A szakirodalom feltárása az Aleph integrált könyvtári rendszerben történik. Az 1990 előtti nyomtatott bibliográfiák anyaga is bekerült az adatbázisba. A jogi szakirodalom rekordjait közös báziskód tartja össze. Az adatok nyilvánosan elérhetők és folyamatosan frissülnek. Az adatcsere technikailag megvalósítható, az adatbázis használatát tudják mérni.

Tárgyszavaznak. 2014 előtt szabad tárgyszavakkal, 2014-től ellenőrzött, megszerkesztett tárgyszavakkal dolgoznak. Új tárgyszavak felvételére indokolt esetben kerülhet sor, de csak előzetes kontroll után.

Többen dolgoznak együtt, formai és tartalmi feltárók. A tartalmi feltárást két jogi végzettségű munkatárs, a végső formai és tartalmi ellenőrzést, egységesítést egy jogi ismeretekkel rendelkező könyvtáros végzi el.

Nincs együttműködésük más bibliográfiával. Erősségük, hogy a jogi szakirodalom teljes spektrumát feldolgozzák. Igyekeznek követni és feldolgozni a külföldön megjelenő, magyar állam- és jogtudományra vonatkozó szakirodalmat (hungarika) is.

Probléma, hogy rengeteg az új kiadvány, a feldolgozásra váró szakirodalom, ami állandó, erős munkaterhet jelent. A különböző feldolgozási időszakokból rengeteg különböző állapotú rekord van az adatbázisban. Ezek figyelése, karbantartása, gondozása, javítása, egységesítése állandó odafigyelést igényel. A tárgyszavakat is rendszeresen át kell nézni, szükség esetén egységesíteni, javítani kell.

Nehézséget jelent, hogy egyre több az online jogi szakfolyóirat, ezeket nehéz követni, naprakészen feldolgozni, így sérül a teljesség elve. Ráadásul az is problémát jelent, hogy a webtartalmak időnként eltűnnek vagy megváltozik az elérési út. A folyóiratok időnként hektikusan jelennek meg, vagy utólag értesülnek egyes folyóiratok megszűnéséről.

Terveik között szerepel a teljes szövegű elérés széles körű biztosítása, a rekordok további folyamatos javítása. A későbbi automatizált szolgáltatások bevezetéséhez a rekordokat adat szempontból fel kell készíteni. Szorgalmazni kell, hogy az adott szakirodalmat egy erre kijelölt intézmény dolgozza fel, amely rendelkezik az ehhez szükséges szakmai háttérrel, majd a feldolgozott szakirodalom rekordjait a többi könyvtár már át tudja venni és ki tudja egészíteni saját céljaira, így elkerülve a párhuzamos feldolgozásokat.

Jelentős erőfeszítéseket tesznek arra, hogy a jogi szakirodalom kutatásának lehetőségeire, az adatbázis használatára felhívják az új nemzedékek figyelmét.

Statisztikai és demográfiai bibliográfiák

Kálmán Rita – [KSH Könyvtár](#)

Statisztika és demográfia a fő témájuk, sok határterületi tudománnyal kiegészítve: közgazdaságtan, politológia, népmozgalom stb.

A szakterületen három magyar nyelvű szaklap létezik, részben saját kiadásban, ezek elérhetőek online formában is.

A KSH-ban egy nagy feldolgozás van, azon belül van egy kisebb bibliográfia: Magyar Statisztikai és Demográfiai Bibliográfia (MSDB). De ezen túl is többféle bibliográfiát készítenek. Például személyi bibliográfiát vezetnek jeles statisztikusok munkásságáról. A Személyi bibliográfia 1958-tól nyomtatásban jelenik meg, de PDF-ben is felkerül a honlapra teljes szöveggel. A személyi bibliográfiákat főleg kutatók használják.

Van egy statisztikatörténeti bibliográfiájuk is, amelyet a kutatástámogató könyvtárosok gyarapítanak az olvasószolgálati munkatársak segítségével.

Szintén az integrált könyvtári rendszerbe (OLIB) viszik fel a rekordokat, ahol bibliográfiába kerüléshez osztályozási jellel látják el a rekordokat. Nem válogatnak sem tartalmilag, sem minőségileg. Az online katalógusban az adott kiadvány rekordjához felviszik teljes szövegű elérést is. Adatcsere lehetőség is van, az OLIB-ból a rekordok átkerülnek a MOKKÁ-ba, azonban nincs együttműködésük más könyvtárakkal.

Tárgyszavaznak, amelyet szintén az OLIB rendszerben végeznek el. Tárgyszóbizottság is működik, amely felülvizsgálja a tárgyszórendszert. Ez alapján időnként kikerülnek vagy bekerülnek tárgyszavak.

Az OLIB-ban lévő bibliográfiákkal a feldolgozó kollégák foglalkoznak, amelyhez a szaktájékoztató és a feltárást végző kollégák nyújtanak segítséget. A személyi bibliográfiákkal a statisztikusok foglalkoznak.

Az összes szakbibliográfia hiánypótló.

Nehéz az anyaggyűjtés, de „a tervek visznek tovább.” Folytatják, folyamatosan fejlesztenek az OLIB-ban. Humán erőforrás problémák vannak, de nem akarják emiatt elhanyagolni a bibliográfia készítést.

Könyvtörténeti Bibliográfia

Borvölgyi Györgyi – OSZK Könyvtári Intézet, Könyvtártudományi Szakkönyvtár

https://epa.oszk.hu/00000/00021/00433/pdf/EPA00021_magyar_konyvszemle_2021_1_097-123.pdf

<https://ojs3.mtak.hu/index.php/mksz/article/view/5002/6280>

A könyvtörténeti bibliográfia kevésbé ismert. Ez egy válogatott bibliográfia, amely a 2019-es összeállítás közreadásáig a Magyar Könyvszemleiben jelent meg. 2007-től készíti a Könyvtártudományi Szakkönyvtár a MAKSZAB párvaként. A HUMANUS-adatbázis részadatbázisa is a bibliográfia, illetve egy másik részadatbázisból a bibliográfiába nem kerülő, könyvtörténeti témájú szakcikkek, közlemények kereshetők le.

A Magyar Könyvszemle és a Magyar Vízjel könyvtörténeti szakfolyóiratok mellett a szóródó anyagok nagy száma miatt több, más profillal rendelkező sajtótermék is fontos forrást jelent. Több tudományterülethez tartozó kiadványt (folyóirat, könyv) figyelnek, és dolgoznak fel, hiszen a könyvtörténet sok más, könyvekkel kapcsolatos tudományág (pl. irodalomtudomány, történettudomány, néprajztudomány, neveléstudomány, vallástudomány) határterületét is jelenti.

Minden dokumentum típust feldolgoznak, de tartalmi, minőségi válogatást végeznek. A bibliográfia földrajzi merítése a történelmi Magyarország területét érinti, határon túli forrásokat is figyelnek, használnak. Nagy humán területi folyóiratokból válogatnak, naponta lapszemléznek a MAKSZAB-bal közösen. Hetente a kötelempéldányokból írják fel a számukra fontos címeiket. Az MTMT-ben is bizonyos szerzői kört figyelnek, és több nyomtatott és online forrást is használnak. Személyes kapcsolattartás is fontos, gyakran kapnak így információt számukra nem ismert publikációkról.

Saját tárgyszórendszert használnak, ezt a tezaurust a Könyvtártudományi Szakkönyvtár építi, amelyet időről időre frissítenek. Egy személyben foglalkozik a bibliográfiával. 2016-ig ezt a munkát két munkatárs végezte.

A Humanus adatbázis átalakulás alatt van, tartalmilag fejlődik, de informatikailag nem, bár működnek export funkciói. A Könyvtári Intézet honlapján lesz elérhető az évenkénti merítés.

Probléma a megjelenéssel kapcsolatos csúszásokból adódik. A lapszámok és olykor a könyvek is, késve jelennek meg. A tudományterület szóródása miatt is előfordul, hogy esetleg nem kerül be minden a bibliográfiába. A határon túli anyagokhoz is többször az időhatáron túl jutnak hozzá.

Távlati tervek: Hamarosan lesz váltás, amikor finomításra lesz szükség a kollégákkal. A cél a korszerűsítés.

Nincs használati statisztika, de a kutatók egyértelműen használják a bibliográfiát, segítik is a könyvtárat a visszajelzéseikkel, anyaggyűjtéseikkel. Fontosnak érzik, és terveznek ajánlásokat küldeni a bibliográfiáról.

SzocioWeb

Kerékgyártó Ágnes – [FSZEK](#)

1968 óta épül szisztematikusan, kb. amióta maga a szociológia, mint szakterület is megalakult, ezzel együtt haladt a bibliográfia építése is, amely előny és ennek tudománytörténeti jelentősége van.

Fő szakterület a magyarországi szociológiai szakirodalom. Monográfiák, tanulmánykötetek, szaklapok jelentik a fő forrást: 50-60 magyar és 40 külföldi folyóirat. Ezeket szemlézik és nagy részüket feltárják. A közkönyvtári folyóiratokat is átnézik, amely megduplázza a források mennyiségét. Magyar szerzők külföldi cikkeit is felveszik a bibliográfiába. A határterületi lapokat is figyelik.

Összesen 200 folyóiratot és könyvet dolgoznak fel, amelyben tartalmilag válogatnak. Számos anyag érzékenynek számít egyes határterületi megítélés miatt, pl. propagandisztikus vagy nagyon politizálós jellegük miatt, amelyeket igyekeznek kihagyni. Formailag a rövidebb írásokat nem mindig veszik fel. Ahol nincs korrekt hivatkozás, azokat is elhagyják. Évente 5-6 ezer tétellel bővül a bibliográfia.

A bibliográfia a katalógus része, azzal van integrálva és nagyon régóta így működik, ennek ellenére a könyvtárhasználók gyakran keresik úgy, hogy „Melyik a szociológia terem? Hol található?” amikor megtalálják a bibliográfia rekordjait a katalógusban.

Tárgyszavaznak, amelyhez a Köztezaurust használják, igazodva a nyilvános közkönyvtári szolgáltatásokhoz. 2008-ban belekerült a szociológiai tárgyszókészlet is.

Van adatcsere lehetőség, RIS formátumban dolgoznak Zotero segítségével. Az osztályon mindenki foglalkozik vele. A szakterületen képzetek dolgoznak a bibliográfia készítésén.

Matarkával van, más bibliográfiával nincsen együttműködésük.

Tervük, hogy revízionálják a tárgyszórendszert.

Következtetések - beszélgetések

Vizvári Dóri: előadásokat záró összefoglalás

Nem mindig van az úgy, hogy a szakterület országos szakkönyvtára készíti a szakterület bibliográfiáját, lásd Állatorvosi Egyetem könyvtára.

Az sem egyértelmű, hogy ott létezik még szakbibliográfia, ahol nagy mennyiségben jelennek meg magyar nyelvű folyóiratok. Hiszen épp az állatorvostudományi terület az, amely nincs elkényeztetve, viszont ők nem a magyar nyelvre, vagy magyar megjelenésre fókuszálnak, hanem a magyar állatorvosok publikációs tevékenységére helyezik a hangsúlyt.

Mindenki tárgyszavaz. Eltérő különbségek abban vannak, hogy kötött-e a tárgyszórendszer, esetleg átvett (CAB Abstract, Köztezaurusz). Viszont mind fontosnak találják ezt a tartalmi feltárást.

Válogatás

Jó lenne teljességre törekedni, de a nagyobb és tágabb szakterületek nem tudják felvállalni a magyar szerzők publikációinak teljességét, épp elég feldolgozandó mennyiséget adnak a magyar területen megjelenő közlemények, a külföldi publikációk követésére pl egy orvostudomány esetében nincs lehetőség. Viszont átgondolandó kérdés a történelmi Magyarországra, vagy a magyar nyelvi megjelenésre való tágabb értelmezés.

Szóba kerültek a rész-tematikus bibliográfiák kérdései, a hozzászólók egyetértettek abban, hogy nincs kapacitás tematikusságra, és a jól elkészített nagy bibliográfia egyébként szűrhető tematikusan is.

Érdekes kérdés lehetne a retrospektivitás kérdése: meddig menjünk vissza időben? A szempont a kortárs kutatás támogatása legyen, vagy a múlt megőrzése. Van, ahol mindkét feltétel teljesülni tud, de pl. egy orvostudományban egyelőre erre nincs kapacitás. Viszont a SzocioWeb a tudományterület publikációs tevékenységével egyidőben indult, így ezen a téren teljes tud lenni.

Technika

Két kivétellel mindegyik bibliográfia az OPAC-ban kereshető, a könyvtár integrált könyvtári rendszerével készül. Ennek van előnye: informatikailag megoldott a karbantartás és az adatbevitel, a jogosultság-kezelés. Viszont hátránya, hogy megteveszti az olvasókat és fizikálisan keresik a könyvtár polcain a bibliográfiába került rekordokat.

Közös problémánk a párhuzamos munkavégzés, jó lenne egy központi formai feltárás (MATARKA?), amelyből egyes szakterületek tudnának leválogatni és tárgyszavazni, értékelni az egyes bibliográfiák számára.

Hozzászólások

Borostyánné Rákóczi Mária hozzászóló – Országos Pedagógiai Múzeum és Könyvtár

OPKM is készít nemzeti szakbibliográfiát 1958 óta folyamatosan. Előtte retrospektív bibliográfiát építettek az 1800-as évekig visszamenőleg. A szakbibliográfia megtalálható a szakirodalmi adatbázisban és kereshető az online katalógusban. Ennek része a Pedagógiai Bibliográfia. A Humánussal együttműködésben dolgoztak, amit jó hagyománynak tart és érdemes volna tovább építeni. Jövőbeni tervük a keresési felület finomítása. Óriási a tárgyszórendszerük, kb. 4000 szó, amelyet tezaurusszá dolgoztak át. Ennek mentén kívánják fejleszteni a keresőrendszert a minél pontosabb tartalmi visszakereshetőség érdekében. Álláspontja szerint a kulturális örökségünk része a bibliográfia, végeznünk kell ezt a tevékenységet.

Fazokas Eszter – Könyvtári Intézet – Kell a szakbibliográfia rendszer. Vajon hosszútávon mire jutunk a szemantikus webbel, mesterséges intelligencia szerepével a bibliográfia készítésben. A KI beszállna az irodalom gyűjtésbe. Melyikre helyezük az energiánkat a múltra, v. jövőre?

Borostyánné Rákóczi M. – A mesterséges intelligenciában nagy lehetőségek vannak. Probléma, hogy nehéz utolérni az online folyóiratokat. De az intellektuális kontrollt még nem pótolhatja a Mesterséges Intelligencia, azonban segíthet a szakirodalom gyűjtésében.

Kóródy Judit (Magyar Telekom Infotéka) – Ők csinálnak keresőmotorral legyűjtést. Fontos lenne, de nagy a zaj benne, a szakértőknek tovább kell dolgozniuk a finomítással. Egy-egy minősített forrás esetében mégis van helye. Azonnal kell szolgáltatniuk, ezért nem a kutatás a fő cél, hanem elősegíteni a cég profit szerzési lehetőségeit. Viszont az elhangzottakhoz hasonlóan szemléznek, választják ki a tartalmakat, tárgyszavaznak. Lenyűgözi, hogy mások mennyi munkát végeztek ezzel. Jó téma lett.

Vízvári D. – A zajjal kapcsolatban – mi legyen a teljes szövegű tartalmakkal? Ha a közlemények full-textjeit is beleöntjük a bibliográfiába nem lesz nagyobb a zaj?

Kóródy J. – De nagyobb lesz a zaj, de még így is fontos. Náluk lényeges a teljes szöveget nyújtani. Csak ott használják a mesterséges intelligenciát, ahol elég a 70%-os relevancia. A többit szakemberek készítik.

Vízvári D. – KSH – több kis bibliográfiát csinál, lehet hogy jobb lenne több kis bibliográfia?

Horváth T. – tematikus bibliográfiákat is készítenek.

Vízvári D. - Kérdés, hogy határterületi irodalmat tudnánk-e nyújtani más szakterületi könyvtárnak? pl. ha mi belefutunk egy mezőgazdasági témájú cikkbe, akkor mi jelezzük nekik. Lehetne így együttműködni.

Kálmán R. - Ha látjuk, hogy nekik való, lehet szólni, de nem tudunk megbízhatóan küldeni, mert elsősorban a saját témánkra kell odafigyelni. Hozzáállás kell hozzá.

Winkler B. – Mesterséges Intelligencia hasznos, de a könyvtári alkalmazásnál probléma lehet vele. Sok mindent lehet hasznosítani, pl. a keresőalgoritmusokat, de fontos, hogy hogyan kommunikáljuk a végeredményt. A mi tudásunkat is hozzá kell adni. Nehéz elkülöníteni, hogy az adott algoritmus gyűjtötte-e az anyagot vagy mi. Nem tudják a használók, hogy a szakkönyvtáros vagy a mesterséges intelligencia adja az adatokat. Bizalommal vannak a könyvtáros iránt, őrizzük meg ezt a bizalmat. Fontos a fulltext.

Vízvári D. – Felmerül a kérdés, milyen területeken nincsenek bibliográfiák és miért nincs?

Kutnyánszky A. – Szívesen ad választ arra, hogy miért nincs. A fizika a fő területük, óriási a nemzetközi lapokban publikált szakirodalom, szinte minden fontos irodalom angolul jelenik meg, amely a teljességet tekintve hatalmas mennyiség. Teljes körű nemzetközi feltárást nem lehet megvalósítani a mennyiség miatt. Magyarul azonban nagyon kevés jelenik meg és azok a tudományosság szempontjából inkább ismeretterjesztőnek számítanak, tehát nincs akkora értéke, amivel érdemes volna foglalkozni. Úgy tudja, hogy más természettudományos területeken is hasonló a helyzet: kémia, biológia, matematika témákban szintén ezen okok miatt hiányoznak a bibliográfiák. A fizikán belül egy-egy szűkebb szakterületen van értelme szakbibliográfiát csinálni, amennyiben van rá igény.

Kóródy J. – érdekelné egy olyan műhelybeszélgetés, ami a kötött tárgyszó és szabad tárgyszórendszer témáját írná körbe.

*Összeállította: Kutnyánszky Anikó, Wigner Fizikai Kutatóközpont Könyvtár,
Vízvári Dóra, Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár*